

Bir Muhalif Lider Olarak Muhsin Yazıcıoğlu¹

Muhsin Yazıcıoğlu as an Opposition Leader

Nihat KILIÇ^a

Öz

Bu makalenin konusunu, bir itiraz, bir karşı çıkma ve özgürlüğün tezahürü olarak değerlendirilen aktif muhalefet tanımı üzerinden Muhsin Yazıcıoğlu'nun muhalif yönünü analiz etmektir. Kavram olarak muhalefetin bir siyasi figürde nasıl somutlaştığı Yazıcıoğlu'nun muhalif yönü, Türk siyasal hayatında bırakmış olduğu izleri, Türk siyasal hayatındaki sosyal ve siyasal gelişmelerin, olayların, soru ve sorunların incelenmesi üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma, kaynak tarama yöntemiyle ve konuyla ilgili yazılı ve görsel birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Ulaşılan kaynaklardan edinilen bilgiler, Türk siyasi hayatında muhalefet konusunda önemli problemler yaşandığını, muhalif hareketlerin sık sık kesintiye uğratıldığını, demokratik teamüllere aykırı meslek grubu ve kurumların aktif siyasete müdahale ettiğini, dolayısıyla, siyasetin muhalefet boyutunun demokratik teamüllere göre işlemediğini ortaya çıkarmıştır. Siyaset dışı aktörlerin siyaset dışında kalması için mücadele eden Yazıcıoğlu, etkin ve bağımsız muhalif parti ve liderlerin

¹ Bu makale yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, nihat.kilic64@hotmail.com, ORCID ID: 0009-0007-6917-2344

Bu makaleye atf için/To cite this article: Kılıç, N. (2026). Bir Muhalif Lider Olarak Muhsin Yazıcıoğlu, Toplum ve Kimlik Dergisi, 3(1), 83-113. Doi: 10.5281/zenodo.18448745

Geliş Tarihi (Received): 10.11.2025 / Kabul Tarihi (Accepted): 20.01.2026

Türk siyasi hayatına büyük katkı yapacağını ve yaşanan sorunların yine siyaset içinde çözülebileceğini göstermiştir. Yazıcıoğlu örneği, aynı zamanda muhalefetin pragmatik çıkardan ziyade ilkeler ve değerler üzerinden yürütülebileceğini ortaya koymaktadır

Anahtar kelimeler: Muhalefet, liderlik, siyasi partiler, siyaset dışı unsurlar, askeri müdahaleler.

Abstract

The subject of this article is to analyze Muhsin Yazıcıoğlu's opposition-oriented stance through the definition of active opposition, which is evaluated as a manifestation of objection, resistance, and freedom. The study seeks to understand how the concept of opposition is embodied in a political figure, Yazıcıoğlu's oppositional character, the traces he left in Turkish political life, and the social and political developments, events, questions, and problems within Turkish political life. The research was conducted using the method of literature review and was prepared by utilizing written and visual primary and secondary sources related to the subject. The information obtained from these sources reveals that significant problems have been experienced regarding opposition in Turkish political life, that opposition movements have frequently been interrupted, and that professional groups and institutions incompatible with democratic tendencies have intervened in active politics. Consequently, it has been demonstrated that the opposition dimension of politics has not functioned in accordance with democratic principles. Struggling for non-political actors to remain outside of politics, Yazıcıoğlu demonstrated that effective and independent opposition parties and leaders would make a major contribution to Turkish political life and that the problems experienced could once again be resolved within the realm of politics. The example of Yazıcıoğlu also reveals that opposition can be carried out on the basis of principles and values rather than pragmatic interests.

Keywords: Opposition, leadership, political parties, non-political actors, military interventions.

1. Giriş

İnsanı hayata bağlayan, tutunmasını, gelişmesini, ilerlemesini sağlayan güç ve itici faktör onun muhalif yapısından kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle muhalif olmak insani bir vasıf olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokratik toplumlarda muhalefet siyasal iktidar kadar meşru olarak kabul edilirken muhalefetin olmadığı bir demokrasi literatürde demokrasi olarak kabul

edilmez. Bu çalışma, Muhsin Yazıcıoğlu'nun muhalefet pratiğinin Türkiye'de muhalefet kültürü açısından nasıl bir model sunduğunu sorgulamaktadır. Yakın tarihte gelişen sosyal ve siyasal olaylar üzerinden siyasi bir figür olan Muhsin Yazıcıoğlu'nun muhalif yönü ele alınmış, etkin ve ilkeli muhalif duruşun sosyal ve siyasal sonuçları Yazıcıoğlu'nun muhalif yönü üzerinden değerlendirilmiştir. Konumuz gereği Türk siyasi hayatının 1968-1998 yılları arası önemli problemlerin yaşandığı, parlamentonun ve siyasi faaliyetlerin sık sık kesintiye uğratıldığı, farklı meslek gruplarının ve kurumların demokratik teamüllere aykırı olarak aktif siyasete müdahale ettiği meşru siyasetin güç kullanılarak engellendiği bir dönemdir. Yazıcıoğlu'nun muhalif yaşamı üzerinden etkin, cesur ve özgür muhalif parti liderlerinin Türk siyasi hayatına yapacağı katkı, yaşanan sorunların yine siyaset içinde ve siyasiler tarafından çözülebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Yazıcıoğlu örneği, aynı zamanda muhalefetin pragmatik çıkardan ziyade ilkeler ve değerler üzerinden yürütülebileceğini göstermiştir. Araştırma sonucu elde edilen bulgular, Yazıcıoğlu'nun muhalif yönünün, toplumsal ve siyasal muhalefet ve demokrasinin gelişmesi ve muhalefet kültürü oluşması açısından önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Özellikle 28 Şubat sürecinde anti demokratik güçlere karşı Yazıcıoğlu'nun göstermiş olduğu etkin muhalif duruşun ve kararlılığın, 15 Temmuz darbe girişimine karşı Türk halkının sokağa çıkmasında ve aktif muhalefetinde kelebek etkisi olduğu tespitini not düşmek gerekir.

2. Muhalefet ile İlgili Kavramsal Çerçeve

Türkçedeki muhalefet kavramı Arapça kökenli olan ha-le-fe sözcüğünden türemiştir. Ha-le-fe kelimesi, “birinin ardından konuştu, topluluktan ayrı düştü, zıt gitti”(Etimoloji-Türkçe Etimoloji Sözlüğü, 2025) anlamlarına gelir. “muhalif” kavramı Türkçe sözlüğünde, “bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olan, aykırı olan kimse” (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 1998) olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamalara göre muhalif, bir şeye karşı olan, itiraz eden veya farklı bir görüş veya tutumu benimseyen kişiyi veya grupları ifade ederken, siyasal bağlamda iktidarın dışında konumlanan ve iktidarın kararlarını denetleyen aktörleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Türkçe sözlükte muhalefet birbiriyle ilişkili üç anlamda kullanılır:

1. “Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık.
2. Karşı görüşte, tutumda olan kimseler topluluğu.

3. İktidarın dışında olan parti veya partiler” (Türkçe Sözlük, 2011) olarak tarif edilmektedir.

Muhalefetin bu tür tanımlarına bir ilave de Durgun tarafından yapılmıştır: O da kabulsüzlüktür. Karşı durma, uyuşmazlık, zıt gitmek, zıddiyet, mutabık olmamak olarak tanımlanmaktadır (Durgun, Köprü Dergisi, 126. Sayı Bahar 2014). Fakat günümüzde muhalefet kavramının aklımıza getirdiği ilk düşünce siyasi muhalefettir.

Siyasi muhalefet kavramı yalnızca karşı çıkma eylemiyle sınırlı bir kavram değildir. “alternatif bir program sunarak ya da sunmayarak”, yapıcı veya değil, hatta “yasal veya yasal olmayan yollarla” siyasi iktidarı eleştirmeyi ve istenilen amaç doğrultusunda etki ve sonuçlar yaratmayı içeren bir durum ve davranış olarak tanımlanır (Kotan, 2022, s. 21). Siyasi muhalefet; iktidarı eleştirmek, denetlemek, etkilemek, sınırlamak, değiştirmek ve nihai olarak onun yerine geçmek gibi amaçlarla siyasi alanda birtakım eylemler gerçekleştiren, iktidar partisi dışındaki, parlamentoda olsun veya olmasın tüm siyasi partiler şeklinde açıklanabilir (Aliyev, 2021, s. 64-65). Bu bağlamda muhalefet, siyasal sistemin sürekliliğini sağlayan bir denge mekanizması olarak işlev görmektedir.

Bu doğrultuda muhalefet kelimesinin, siyasi bir muhalif hareketi veya siyasi sisteme karşı çıkan grupları ifade etmek için kullanıldığını da belirtmeliyiz. Bu terim, İngilizce *opposition* kavramıyla ifade edilir ve “iki taraf arasındaki mücadele veya yarış” (Cambridge Dictionary, 2025) anlamlarında açıklandığı görülür.

Muhalefet ile özgürlük arasındaki ilişki, siyasi literatürde sıkça kullanılan bir konudur. Bu anlamda muhalefet etmeyi *itiraz* üzerinden değerlendiren Aksoy konuyu özgürlük bağlamında ele alır. Özgürlüğün düşünmek, itiraz etmek, fikrinizi serbest ve korkusuzca (belki de hiçbir endişe bile duymadan) ifade etmekten başladığını dile getirir (Aksoy, 2019, s. 9). Muhalefet edebilmenin belki de ilk koşulu özgür düşünce ve özgür hareket edilebilecek bir ortamın varlığıdır. Dolayısıyla özgürlükle muhalefetin yakından ilişkisi olduğunu söylenebilir.

Fendoğlu, Özgürlükçü Anayasa Üzerine başlıklı çalışmasında özgür muhalefet olarak siyasi partilerin varlığını gösterir. Muhalefetin özgürlüğünün şart olduğunu özgür olmayan muhalefetin olmaması durumunu “çoğulculuk diktatörlüğü” olarak değerlendirir (Fendoğlu, 1999, s. 246-255).

Muhalefetin gelişmesi ancak temsili yapılardaki politikacılara belirli haklar tanınmına gerçekleşir. Hukuki muhalefetin olabilmesi için öncelikle muhalefetin gelişmesine olanak sağlayacak uygun bir ortamın varlığı bulunmalıdır. Ayrıca parlamentodaki tüm üyelerin

hukuki açıdan korunması ve bu korumanın parlamentodaki azınlık gruplarına da sağlanması gerekir. Bu nedenle demokrasi yalnız serbest seçimlerle değil, aynı zamanda etkin, özgür ve örgütlü bir muhalefetin varlığıyla anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda muhalefet, yalnızca siyasi bir pozisyon değil, aynı zamanda özgürlüğün kurumsallaşmış bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

“Muhalefet demokrasilerde olur” (Mete, 2022, s. 164-165) sözü üzerinden Mete’nin tespiti önemlidir. Yazar, “Açıkçası ismi ne olursa olsun evrensel bir temel üzerinde daha gerçekçi, daha kullanışlı bir demokrasi tanımı yapabilmek zorundayız” der. Bunun nasıl olması gerektiğini muhalefet üzerinden dile getirerek, “şahsen bu amaçla günümüz demokrasi kelimesinin hemen her insanın zihninde uyandırdığı bütün ortak ve anlamlı değerlendirmelerin temel cevherini ‘muhalefet kültürü’ deyimıyla ifade ediyorum,” açıklamasını yapar. Bu açıklamanın peşinden daha da öze inerek “konuyu bütün yönleriyle değerlendirmeye çalıştığımız takdirde, en ilkelinden en gelişmişine kadar her demokrasi uygulaması ve denemesinin, adeta bütünüyle muhalefet kültüründen ibaret olduğunu görürüz!” (Mete, 2022, s. 164-165) tespitinde bulunur. Bir yerde demokrasiden söz edebilmek için orada en dar anlamda da olsa muhalefet kültürünün var olması şartına bağlı olduğunu, daha da önemlisi muhalefet kültürü açısından olgunluk ve gelişmişliği, demokrasilerde kaliteyi belirleyen birinci özellik olarak ifade eder. En nihayetinde demokrasinin her şeyden önce muhalefet kültürü olduğunu ve hatta muhalefet kültürünü iktidardakiler açısından daha öncelikli bir demokratik temel olduğunu söyler (Mete, 2022, s. 164-165).

Köker, muhalefeti zorunlu, sahici ve çoğulculuğun ölçütü olarak ele alır (Köker, 2006, s. 202). Bu tanımı biraz daha genelleştiren Yıldırım, genel anlamda muhalefeti, güç sahibine yapılan her türlü itiraz anlamında kullanır. Bu, bazen otoriteyi uyarmak, bazen otoriteyi sarsmak ve bazen de otoriteyi ele geçirmek için ya da ortadan kaldırmak için yapılabildiği gibi bazen de onu sağlamlaştırmak için yapılabilir fikrine sahiptir (Yıldırım, 2018, s. 171). Aktaş, siyaset ayağında muhalefetin varlığının fiili olarak ortaya çıkmasının yeterli olmadığını, muhalefetin görevinin iktidarı meşrulaştırmak değil, iktidar olmak olduğunu söyler (Aktaş, 2020, s. İV).

Öte yandan muhalefetin önemi haklar ve özgürlükler konusunda demokratik bir toplumda önemli bir boşluğu doldurmasıdır. Siyasi muhalefetin diğer bir amacı da otoritenin meşruiyetini sorgulayarak ve dengeleyerek toplumun farklı seslerinin duyulmasını

sağlamasıdır. Bu manada toplumun hiçbir kesiminin siyasetin alanı dışında bırakılmaması için muhalefet kimsesizlerin kimsesi olmak durumundadır.

Siyasi muhalefet, mevcut iktidarın politikaları, kararları veya eylemleri hakkında farklı bir perspektif veya eleştirilerle iktidarın faaliyetlerini denetlemek, kontrol etmek, halkın çıkarlarını savunarak ve alternatif çözümler sunarak, uygulanan politikaların kalitesini arttırmayı ve hükümetin yanlış kararlar almasını önlemeyi amaçlar. Muhalefetin sosyal barış açısından önemi, bir kesimin diğer kesimler üzerinde hakimiyet ve tahakküm kurmasını engellemek, eşit vatandaşlık kavramının işletilmesini sağlamak gibi amaçları içerdiği görülmektedir. Muhalefetin önemli rollerinden bir diğeri hükümetin “güçler ayrılığı” ve hesap verilebilirliği ilkeleriyle demokrasinin doğru ve verimli işlemlerini sağlamaktır. Muhalefetten beklenen yalnızca iktidarı hedefine koyarak, var olan iktidara muhalefet etmesi değil, iktidarın politikalarına alternatif olabilecek yeni politikalar da üretmesidir (Aktaş, 2020, s. 23). Hükümetin en güçlü şekilde denetlenmesi gereken yer ise parlamentodur.

Kısaca özetleyecek olursak muhalefetin görevlerini şu maddeler etrafında toplayabiliriz:

- İktidarı denetlemek ve eleştirmek.
- Muhalefetin fikirlerini temsil etmek.
- Alternatif politikalar geliştirmek.
- Siyasi katılımı teşvik etmek.
- Toplumsal sorunları dile getirmek.

Türkiye’de muhalefet, tarihsel olarak askeri müdahaleler, vesayetçi kurumlar ve siyaset dışı aktörlerin etkisi altında şekillenmiştir. Bu durum muhalefetin demokratik işlevini yerine getirmesini zorlaştırmış, muhalefet çoğu zaman ya bastırılmış ya da sınırlandırılmıştır. Özellikle askeri darbeler ve olağanüstü dönemler, siyasal muhalefetin sürekliliğini kesintiye uğratmıştır. Bu çalışmada Muhsin Yazıcıoğlu’nun muhalefet pratiği, Türkiye’de muhalefetin karşılaştığı bu yapısal sorunlar bağlamında ele alınmakta, onun siyasi duruşunun muhalefetin demokratik işlevini yeniden hatırlatan bir örnek oluşturduğu ele alınmaktadır.

3. Muhsin Yazıcıoğlu’nun Fikri Yapısını Oluşturan Ortam

1961 Anayasasının yol açtığı toplumsal ve siyasal sonuçlardan biri ortaya çıkan gençlik hareketleri olmuştur. Siyasetin önünün açılması dünyadaki gençlik hareketleriyle bir araya

geldiğinde Türkiye’de de politik bir gençlik ortaya çıkarmıştır. Fakat bu gençlik kullanılarak ilerleyen yıllarda Türkiye bir iç savaşın eşiğine taşınacaktır. Dünyadaki sosyalist hareketlerin etkisi altında Türkiye’de de gelişen sol hareketler bir taraftan anti-emperyalist bir mücadele verirken, bir yandan da Türkiye’ye sosyalizmi getirme mücadelesi vermiştir. Sol hareketlerin karşısında konumlanacak olan milliyetçi hareket Muhsin Yazıcıoğlu’nun yetiştiği bir kulvar olacaktır.

68’li yıllar küresel dünya için unutulmaz bir yıldır. Bu iddialı tespitin yapılmasının sebebi gerçekten de dünya çapındaki olayların 1968 yılında gerçekleşmiş olmasından kaynaklanmaktadır (Gündüz 2018 euronews.com). Dünyanın büyük kesiminde milyonlarca genci etkileyen ve sokaklara döken 1968 hareketi 20. yüzyılın en kalabalık ve en coşkulu ayaklanması olarak tarihteki yerini alır ve insanlık tarihine “başkaldırı yılı” olarak geçer. 1968 yılı, yalnızca öğrenci hareketleriyle sınırlı olmayan; siyasal, toplumsal ve kültürel dönüşümlerin eş zamanlı olarak yaşandığı küresel bir kırılma noktasıdır. Vietnam Savaşı, Sovyetler Birliği’nin Çekoslovakya’ya müdahalesi, Batı’da yükselen öğrenci ve işçi hareketleri ile birlikte değerlendirildiğinde, bu dönemin dünya genelinde otoriteye, yerleşik siyasal yapılara ve hegemonik güç ilişkilerine karşı bir itiraz dalgası yarattığı görülmektedir.

Türkiye’de öğrenci hareketlerinin ilk olarak 1968 Haziran ayının 10. günü Ankara Üniversitesinde bulunan Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nde ortaya çıktığı görülmektedir (Koca, 2018, s. 95). 27 Mayıs’tan sonra çoğulcu demokrasi anlayışının egemen olması ile canlanan sol düşünce akımında yeni bir düzen arayışı şeklinde beliren ideoloji, başlangıçta yetersiz eğitim sistemine tepki olarak başlayan öğrenci hareketlerinin siyasi niteliğe bürünmesinde etkili oldu (Bulut, 2011, s. 135-142).

Özgürlük, eşitlik, bağımsızlık gibi söylemleri yapısında barındıran ve dönemin özellikle üniversite gençliği içerisinde karşılık bulan 68 kuşağı hareketi söylemlerinin aksi olan her şeyi değiştirmek ve dönüştürmek için mücadele etmiştir. Batı’da ortaya çıkan bu olaylar değerlendirilirken hareketin ilk bakışta göze çarpan özelliği artan emperyalist baskılara karşı bir dizi demokratik ve toplumsal taleplerde bulunmasıydı (Bulut, 2011, s. 125-129). Türkiye’de ise 1968 sonrası siyasi ortam, Batı’daki hareketlerden farklı bir seyir izlemiştir. Öğrenci hareketleri başlangıçta eğitim sistemi ve toplumsal eşitsizlikler gibi sorunlara odaklanmış olsa da kısa sürede doğrudan siyasi iktidarı hedef alan bir yapıya dönüşmüştür.

Bu dönüşüm Türkiye’de muhalefetin demokratik kanallar yerine sokak siyaseti ve şiddet ekseninde şekillenmesine zemin hazırlamıştır.

Olayların başlangıcı ve seyri açısından ilk olarak Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) ve Sol örgütler gelmektedir. MTTB’de örgütlenen üniversiteli gençlik, hükümetin de desteğiyle özellikle 1966 yılında “hareket karşıtı” bir çerçevede kampanyalar yürütmüştür (Bulut, 2011, s. 140). Bu dönemde siyasal alanın giderek sertleşmesi, devletin gençlik hareketleri karşısında tutarlı ve kapsayıcı bir politika geliştirememesiyle birleşmiş sağ ve sol ideolojik kamplaşmalar derinleşmiştir. Böylece muhalefet, demokratik rekabetin bir unsuru olmaktan çıkarak, toplumsal çatışmanın temel dinamiği haline gelmiştir.

Türkiye’de 68 kuşağı Batı’daki örneklerinden farklı olarak, reformist bir çizgiden ziyade devrimci ve iktidarı hedef alan bir siyasi dil geliştirmiştir. Sol hareketler, anti-empyralist söylem üzerinden siyasal meşruiyet üretirken, sağ ve milliyetçi kesimler bu hareketleri devletin ve milletin bekasına yönelik bir tehdit olarak değerlendirmiştir.

Bu karşıtlık, yalnızca ideolojik düzeyde kalmamış kısa sürede örgütlü şiddet biçimlerine dönüşmüştür. Demirel hükümetinin öğrenci eylemlerine karşı, karşıt grupların oluşmasına izin vererek “ölkücüler” adı altında ortaya çıkan gruptan yana tavır alması şiddet eylemlerini daha büyük boyutlara taşımıştır (Ayan, 2007, s. 4-7). Devletin bu süreçte tarafsız bir denge unsuru olarak hareket edememesi, şiddetin kurumsallaşmasına sağ ve sol grupların birbirini “meşru düşman” olarak tanımlamasına yol açmıştır. 1960’larda hükümetin sol guruplara karşı tutumu ve polisin olayları bastırmada uyguladığı şiddet bahane edilerek, sol grupların kendilerini savunma gerekçesiyle silahlanmaya başlamaları konusunda Koca’nın tespiti yerinde ve önemlidir:

“O dönem sağ ve sol gruplar arasına pek çok provokatörün de sızdığı bilinen bir gerçektir. Üniversite öğrencileri, sağlam bir örgüt yapılanmasından yoksun oldukları ve bu örgütlenme içerisine bir takım provokatif sızmalar olması dolayısıyla provokasyonlara açık bir halde olmuşlardır” (Koca, 2021, s. 78).

1968 yılı yalnız sol için değil, sağ kesimde de gençlerin eylemlerinin başlangıç yılıydı. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’nin (CKMP) gençler üzerindeki teşkilatlanma çalışmaları kısa sürede karşılık buldu. 1965 yılında Alparslan Türkeş’in CKMP’nin başına geçmesiyle birlikte partinin siyasi duruşu ve anlayışında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Özellikle 1968 olaylarının başlamasıyla birlikte Alparslan Türkeş’in tanımlamasıyla komünizm karşısında

“milli bir refleks” gösteren milliyetçi unsurların, bu tehlike karşısındaki teşkilatlanma süreci de hızlanmıştır. “Milli refleks” olarak lanse edilen Türk sağ, esas olarak sol karşıtlığı temelinde reaksiyoner bir söylem olarak biçimlendiğini yazan Koca, sol karşıtlığının temelini anti-komünizm düşüncesinin oluşturduğunu söyler.

Genç Ülkücüler Teşkilatı (GÜT), orta öğretim gençliğini milli, ülkücü bir ruhla yetiştirmek ve her türlü yıkıcı, bölücü faaliyetlerle mücadele etmek için 29 Şubat 1968 tarihinde kurulmuştur. Türkeş’in “en kudretli gücümüz” dediği gençler hakkında CHP lideri İnönü tarafından “faşist komandolar” olarak nitelemesi olayları daha da tehlikeli boyutlara taşırken Türkeş ise bu gençleri komünistlerin memleketi sahipsiz zannetmemeleri, sokak hakimiyeti kuramamaları, onların dilinden konuşacak memleketçi ve milliyetçi gençler olduğunu ifade etmektedir (Koca, 2018, s. 66-69). Bu gençlerden biri olan Muhsin Yazıcıoğlu 1969 yılında Şarkışla Genç Ülkücüler Teşkilatını kuranlar arasındadır ve siyasi kimliği yukarıda çizilen çatışmalı tarihsel bağlam içinde şekillenmiştir.

4.Muhsin Yazıcıoğlu’nun Siyasi Bir Figür Olarak Ortaya Çıkışı

Muhsin Yazıcıoğlu 31 Aralık 1954 tarihinde Sivas’ın Şarkışla ilçesi Elmalı köyünde kendi ifadesiyle söyleyecek olursak “büyük “oda” da dünyaya gelmiştir. Horasan kökenli bir ailedendir. Dedelerinden Gök Medresede ders vermiş önemli şahsiyetler vardır. Yazıcıoğlu, böyle bir aile muhitinde daha çocukken “köy odasında” sohbetlere katılmış, “şifâhî kültür” ile tanışmıştır (Kocabay, 2020).

İlkokulu köyünde okuyan Muhsin Yazıcıoğlu ortaokul ve liseyi Şarkışla’da okumuştur. Elmalı köyü ile Şarkışla ilçesi arası mesafeyi her gün yürüyerek gidip gelen Yazıcıoğlu, her gün asgari 12 km yürüdüğünü söyler (Tuncer, 2019).

Bu gidip gelmeler esnasında bir gün Yazıcıoğlu yağın yağmur nedeniyle yürümenin de güçleşmesiyle üstü başı çamur ve sırlıklam olduğu halde derse geç kalır. Öğretmeni ona “nedir bu hal şu üstüne başına bir bak” diye azarlar. Halini arz eden Yazıcıoğlu’na Hocası “Amerikalı at hırsızlarına dönmüşsün” der. Bunun üzerine Yazıcıoğlu “ben Amerikan at hırsız değilim ben Türk Oğlu Türküm” diye karşılık verir. Bunun üzerine öğretmen Yazıcıoğlu’nu sınıftan kovar. Sınıftan çıkmayan Yazıcıoğlu öğretmenin fiziki şiddet teşebbüsüne de müsaade etmez (Avcı & Koç, 2022, s. 52-57). Yazıcıoğlu’nun erken dönem yaşam deneyimleri, haksızlık karşısında sessiz kalmayan bir karakterin oluşumuna işaret

etmektedir. Eğitim hayatında yaşadığı ve otoriteyle doğrudan yüzleştiği olaylar, onun muhalefet anlayışının bir refleks olmaktan ziyade ahlaki bir ilkeye dayandığını göstermektedir. Bu yönüyle Yazıcıoğlu'nun muhalefeti yalnızca siyasi bir tercih değil, aynı zamanda etik bir duruş olarak şekillenmiştir. Arkadaşı Kul Ozan'ın çizimleri, dayıoğlunun Türk milletinin şanlı tarihi, Türk milliyetçiliği ve ülkücülük konusundaki anlatımlarıyla kabaran milli duyguların da etkisiyle 1969 yılında 6 arkadaşıyla beraber “Şarkışla Genç Ülkücüler” teşkilatını kurarlar (Avcı & Koç, 2022, s. 55-58).

Ankara'ya geldikten sonra (1972) siyasete Ülkü Ocakları Genel Merkezi'ne devam etmiştir. Sebebini ise şöyle açıklamıştır:

“Bu durumun basit bir heyecan olmadığını, Türk milletini, içine düştüğü tehlikelerden yalnızca Ülkü Ocakları'nda bulunan Allah'a, Türklüğe, vatana bağlı, yüksek gençliğin kurtaracağına inandığımdandır” (T. Şeker, 2023, s. 80-83).

Muhsin Yazıcıoğlu ve onun gibi Türk İslam çizgisinde olan ülkücülerin ocaklarda görev almasıyla MHP'de fikirsel değişimler gözlemlenmiştir. Bu dönüşümde büyük katkıları olan Yazıcıoğlu MHP'de İslami söylemi ön plana çıkarmıştır (Umur, 2017, s. 55-56). Nihal Atsız, Dündar Taşer ve Alparslan Türkeş çizgisine; Necip Fazıl, Nurettin Topçu, Seyit Ahmet Arvasi, Erol Güngör ve Hoca Ahmet Yesevi'yi koyarak hareketin İslami tonunu arttırmıştır. Gençliğin önüne Türklük ve İslam gibi milli ve manevi değerler hedefi koymuştur. Onun Türk İslam mücadelesini, ölümünde batılı ajanslar “Türkiye’de bir İslam milliyetçisi öldü” diye duyurmuşlardır (Erken, 2010, s. 11-12). Bu haber Muhsin Yazıcıoğlu'nun *İslam'ın emrettiği kadar milliyetçiyim* sözünün batıdaki yansıması olarak okunabilir. O, milliyetçiliği şiddet ve dışlayıcılık üzerinden değil, ahlaki sorumluluk ve toplumsal birlik üzerinden tanımlamıştır.

5. Yazıcıoğlu'nun Şiddet Karşısı Siyasi Tutumu

“Silah değil fikir” söylemi: Yazıcıoğlu'nun muhalefeti, bu yönüyle yalnızca karşıt ideolojilere değil, şiddeti meşrulaştıran tüm siyasal pratiklere yönelmiştir. Memleket meselelerinin silahlarla değil, fikri tartışmalar ile çözüleceğine inanır. Ülkü Ocakları Derneği'nin 31 Temmuz 1977 tarihli 6. Olağan Genel Kurulunda Genel Başkan seçilmesinden üç gün sonra gazeteye verdiği bir demeçte: “Bütün Türk gençliğine bir kere daha sesleniyorum. Memleket meseleleri silahlar ile değil fikirlerle ve bunların tartışmaları ile çözümlenir” diyordu. Yapılan çağrı konjokturel olarak çok önemli bir çağrıdır. Her gün onlarca insanın öldüğü kavgalar,

kurtarılmış bölgeler, suikastlar, annelerin ölen evlatları için matem tuttuğu, ölmeyenler için korku içerisinde olduğu yıllar yaşanmaktadır. Ayrıca 1977 yılında “Kana Bulanan 1 Mayıs” adıyla tarihe geçecek olan 34 kişinin öldüğü ve 130 kişinin yaralandığı olay henüz tazeliğini korumaktadır. Bu olaylar ordu içinde bir darbe hazırlığı olduğu iddiasını ve Kenan Evren’in “ihtilal ortamının olgunlaşmasını bekledik” sözlerini akla getirmektedir (Beriş, 2022, s. 356).

23-24 Aralık’ta Kahramanmaraş bir savaş alanına dönmüş 26 Aralık 1978’de ölü sayısının 102 kişiye ulaştığı resmî olarak açıklanmıştır (Çal, 2017, s. 235-242). İşte tam da bu ve benzeri kaos ortamlarının, terör olaylarının ayyuka çıktığı dönemlerde mevcut duruma çözüm olarak taraflara çağrı yapan bir Yazıcıoğlu görüyoruz. O, haklı haksız, ya da doğru yanlış ayrımı yapmadan, biz siz demeden ve karşı tarafı suçlamadan net bir şey söylüyordu “Eller silah değil kalem tutmalı” (TRT Avaz, 2017). Aslında bu çağrının her iki tarafın da her şeyden önce kavga ortamından çıkıp konuşabilecek bir ortamı sağlamaya yönelik samimi ve içten bir çıkış olduğunu görmek mümkün. Yine görüleceği üzere onun muhalefeti kavga etmeye, dövüşe silahlı çatışmayadır. Gözlerin karartıldığı, karşıt gurupların yok edilmesi gereken düşman olarak görüldüğü bir ortamda onun silah değil, fikir çağrısı önemliydi. Dolayısıyla kavga ortamını fikirsel mücadele ortamına çevirmeye çalışan ve yeni bir durum inşa etmenin derdinde bir Muhsin Yazıcıoğlu görülüyor.

Muhsin Yazıcıoğlu, ülkücüler ve devrimci sosyalistler arasındaki şiddet olaylarının durdurulması için Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk’e de ülkenin içinde bulunduğu durumu izah eden, anarşiyle ilgili görüşlerini açıklayan ve onu daha aktif ve duyarlı olmaya davet eden, diplomatik dille yazılmış bir mektup göndermiştir. Bu mektup, kamuoyunda da büyük yankı uyandırmıştır. Mektupta, gençlik hareketleri içinde bulunan ajanların provokatif eylemler gerçekleştirerek sağ sol kavgasının daha da şiddetlendirdiğini belirtilerek kavgaların, çatışmaların yerine fikri tartışma zeminine çekilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Muhsin Yazıcıoğlu bu konuda ilk adımı atmaya hazır olduklarını da ifade etmiştir. Bu çözüm arayışları onun ülke meselelerine hakimiyetinin ve bu meselelerinin nasıl çözüleceğini bilen bir lider olduğunun göstergesi olarak okunabilir. Yazıcıoğlu, çatışma yerine tartışma ve müzakere ortamının sağlanmasında devlete de görev düştüğünü şu ifadelerle dile getirir:

“Fikirlerin masa başında uygarca tartışılarak ortaya konulması ve münakaşanın yalnızca masa başında sürdürülmesi gerekliliği de açık bir gerçektir. Anarşinin sona ermesi ve kardeşkanı durması için her şeyden önce karşılıklı fikir tartışmasının

yapılmasına milletimizin büyük çoğunluğu gibi gençlerimizin de inanması zorunludur. Bunun için de bu yolda bizzat devletçe bazı olumlu çabaların sarf edilmesi gerektiğine inandığımızı ifade etmek istiyoruz. Hangi fikri taşırsa taşırsın, hangi teşkilat mensubu olursa olsun herkesin fikirlerini silahla değil, uygarca tartışarak karşısındakilere benimsetme yolunu seçmesi için, bu yönde bazı başlangıç çalışmalarının ihtiyaç vardır, kanısındayız” (Karacaoğlu, 2023, s. 68).

Sağ-Sol çatışmasının durdurulmasında inisiyatif almayan yetkililere yönelik olarak Yazıcıoğlu, ileriki yıllarda yapacağı bir söyleşide susanların sorumluluğuna dikkat çekmek üzere bu memleketin suçluları çatışanlar değil susanlardır diyecektir. Çatışanları geçmişin mağdurları geleceğin mazlumları olarak değerlendirecektir.

Ülkenin ve gençliğin içerisinde bulunduğu durumun farkında olan ve bu kaos ortamından nasıl çıkılacağı üzerine düşünen kafa yoran, çareler ve çözüm yolları arayan bir lider olduğunu, üniversitedeki arkadaşlarına 1972 yılında yaptığı konuşmasından da anlamak mümkün:

“Arkadaşlar, hepimiz Anadolu’nun dört bir yanından okumak için buralara geldik. 4 yıl bu sıralarda beraber olacağız. Yeni eğitim yılı hepimize hayırlı olsun. Arkadaşlar sıralarda yazan bazı çirkin sloganlar beni üzdü. Biz buralara okumak, milletimize, devletimize ilerde hizmet etmek için geldik. Ancak yabancı ideolojilerin bizi birbirimize düşman etmesine izin vermeyelim. Birbirlerimize ideolojik dayatma yapmayalım. Farklı görüşlere sahip olabiliriz. Önemli olan tartışmak ve birbirimizi anlamak, farklılıkların zenginlik olduğunu idrak etmektir”(Karacaoğlu, 2023, s. 59).

Yazıcıoğlu’nun siyaseti savaş alanından fikir alanına çekmek istediği ve artan öğrenci olayları üzerine şiddetsizlik çağrısını hep yinelediği görülmektedir. Çağrısını “Eller silah değil, kalem tutmalı!” üzerine ve bu konuda yazılar yazıyor, konferanslar veriyor, toplantılar düzenlemekte. Ülkü Ocakları Teşkilatlarına bir tamim göndererek ülkücü gençleri kışkırtmalara karşı uyararak, dış güçlerin içerdeki taşeronlarıyla “Türk gençliği üzerinde” karanlık oyunlar tertiplediğini hatırlatıyor, bu tuzaklara karşı uyanık olmalarını istiyordu. Sağ-Sol diye ayırmaması ve vurgusunun “Türk gençliği” olması da önemli bir ayrıntı olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple onun muhalif yapısının iyi yönetilemeyen devlet mekanizmasına, onun muhalif duruşunun Türk gençliğine kurulan pusuya, onun muhalif çıkışının anarşi ve terör eylemlerine karşı olduğunu sonucuna varılmaktadır. Türk gençliği konusundaki hassasiyetini şu konuşmasında da görmek mümkün:

“Hepimiz kardeşiz. Birbirimizi Allah için sevelim, kin ve nefretle birbirimize bakmayalım. Bu aziz milletin, bu güzel ülkenin ve bu mübarek toprakların evlatlarıyız. Masalara, duvarlara yazılmış bize ait olmayan içi boş ‘Kahrolsun ve Yaşasınlar’ la başlayan sloganlar bizi bir yerlere götürmez. Bizlere gelecek sunmaz. Hepinizi birlik ve beraberlik içinde sadece okumaya ve iyi bir tahsil yapıp vatana hayırlı hizmetler yapmaya çağırıyorum. Çatışma, kavga, kutuplaşma çözüm değil”(G. Şeker, 2023, s. 80-89).

1970’li yılların sonlarına gelindiğinde Türkiye, yaygın siyasi şiddet ve toplumsal kutuplaşmanın hakim olduğu bir sürece girmiştir. Bu ortamda Yazıcıoğlu’nun yapmış olduğu şiddetsizlik çağrıları, dönemin siyasi dili içerisinde istisnai bir konuma sahiptir. Yazıcıoğlu siyasi sorunların silah yoluyla değil, fikir mücadelesiyle çözülmesi gerektiğini savunarak muhalefetin meşru sınırlarını yeniden tanımlamaya çalışmıştır. Burada öne çıkan unsur fikirlerin mücadelesindeki yöntem sorunudur. Bu tutum Yazıcıoğlu’nun muhalefet anlayışının temel karakteristiğini ortaya koymaktadır. O, muhalefeti yalnızca iktidara ya da karşıt ideolojilere yönelik bir mücadele olarak değil, siyasi alanı şiddetten arındırmayı hedefleyen, demokratik sorumluluk olarak görmüştür. Bu yaklaşım, Türkiye’de muhalefetin tarihsel olarak yaşadığı meşruiyet krizine karşı önemli bir alternatif sunmaktadır.

Araştırmada, sık sık şiddetsizliğe yaptığı çağrıları, konuşulabilecek bir ortamı sağlamaya yönelik, çözüm odaklı çabaları olan, kavga ortamını fikirsel mücadele ortamına çevirmeye çalışarak yeni bir durum inşa etmenin, normalleşmenin derdinde bir Yazıcıoğlu görülmektedir.

Muhsin Yazıcıoğlu 12 Eylül 1980 darbesi yapıldığında MHP Genel Başkan Müşaviri idi. Hapishanelerden işkence haberleri geliyordu. Kendisine yurt dışına kaçmasını söyleyen başta A. Türkeş olmak üzere diğer arkadaşlarına “hayır” diyordu. Yazıcıoğlu’nun kararı tartışmaya açık değildi. Yakalanana kadar dışarıdan yakalandıktan sonra da arkadaşlarına içeriden yardım ve destek olmaya devam edecekti. Kendisine “Yurt dışına niye çıkmıyorsun?” diye sorulduğunda şu cevabı vermiştir:

“Dâvâ arkadaşlarım idam sehpalarında, işkence hanelerde şehit edilirken, zindanlara doldurulurken, dört bir yanda aranan arkadaşlarımız varken, iki binden fazla şehidimizin ve binlerce mağdurumuzun ailesi bizden maddî ve manevi yardım

beklerken, hareketimiz dağıtılmaya, yok edilmeye çalışılırken ben nasıl kendimi düşünür yurt dışına çıkarım?” (Avcı ve Koç, 2022, s. 109)

Onun haksızlıklar karşısında muhalefeti ve hak arama mücadelesi Mamak cezaevinde de devam ettiğini görülüyor. Yazıcıoğlu, o dönemdeki uygulama gereği 5 liralık damga pulu yapıştırıp imzaladığı dilekçede, gözaltına alındığı 28 Ocak 1981 gününden itibaren kendisine uygulanan işkenceleri anlatıyor ve işkenceciler hakkında dava açılmasını için dilekçe yazarak muhalefetini gösteriyor. Muhsin Yazıcıoğlu haksızlık karşısında sessiz kalmaması, kime karşı olursa olsun haksızlıklara karşı muhalefetini gösteren bir lider olması, sadece kendi görüşünde olanlar için sesini çıkaran ve muhalefet eden bir insan olmadığı, onun en önemli ve en belirgin özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Onun bu duyarlılığı gerek Mamak ceza evinde rakip guruplara karşı yapılan işkencelere karşı çıkışında, gerekse daha sonra milletvekili olduğu yıllarda da devam etmiştir. Nitekim Yazıcıoğlu Ankara, Karşıyaka mezarlığında ülkücülerin mezarlarıyla birlikte Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan'ın mezarlarını da saygı içinde ziyaret etmiştir. Bu minvalde aynı hücrede kalan solcu Üzeyir Tunç Muhsin Yazıcıoğlu için “Hiçbir yerle bağlantısı olmayan kafasının şurası burası sağ, solu, önü, arkası olmayan güce boyun eğmeyen her yönüyle Anadolu olan biriydi” der (TRT Avaz, 2017).

6. Yazıcıoğlu ve Parti İçi Muhalefet

12 Eylül darbesinden sonra Milliyetçi Çalışma Partisi'nde (MÇP) Genel Başkanlık makamına tekrar oturan Alparslan Türkeş'in genel başkanlığında partinin önüne çıkan ilk imtihan, 29 Kasım 1987 tarihinde yapılan milletvekilliği genel seçimidir. MÇP % 2,9 oranında oy alabilmiştir ki, bu oran 1977 yılı seçimlerinde alınan yüzde % 6,4'ün çok altında kalmıştır (Gocuk, 2023, s. 63-64). ANAP'daki ülkücülere yapılan “yuvaya dön” çağrısının karşılık bulmaması (Bayraktar, 2015, s. 37) MÇP'yi yeni çözüm arayışlarına sevk etmiştir. Çözüm yolu olarak aynı çağrı bu sefer Türk İslam Ülkücülerine yapılmış, Muhsin Yazıcıoğlu ve arkadaşları partiye davet edilmiştir (Gocuk, 2023, s. 64). Bu davete olumlu cevap veren Yazıcıoğlu ve onun liderliğindeki ülkücüler davet edildikleri MÇP'ye 27 Kasım 1988 tarihinde şu sözlerle dahil olmuştur:

“Memleketin içinde bulunduğu bu kritik dönemde dün olduğu gibi bugün de Allah rızası için gönül seferberliği çağrılarını ile milletimizi milli ülkü ve hedefler etrafında birleştirmeyi hedef alan Türk İslam Ülküsü fikriyatının takipçisi olduğuna yürekle inanmışımız MÇP'ye üye oluyoruz. Bütün dava arkadaşlarımızla bütün çalışmalarımızı MÇP'de sürdüreceğiz. Fikrimiz, davamız, gayemiz yolunda

mücadelemizi Cenabı Hakkın izniyle MÇP’de sürdüreceğiz” (Akar ve Savut, 2020, s. 64).

Bu çok saf ve samimi düşünceler çok geçmeden yerini soru işaretlerine bırakacaktır. Yazıcıoğlu’nun temsil ettiği grup içinde oluşan bazı rahatsızlıklar, memnuniyetsizlikler kısa bir süre sonra sesli olarak dile getirilmeye başlanmıştır. Zira Yazıcıoğlu ve arkadaşları MÇP’ye katılmış olmalarına rağmen parti içerisinde karar ve icra organlarının dışında bırakılıyor, üvey evlat muamelesine maruz kalıyor, bariz bir ötekileştirmeye tabi tutuluyorlardı. Muhsin Yazıcıoğlu’nun 60 kişilik MKYK’ya girecek 100 kişilik çarşaf listenin 95. sırasına konulması arkadaşlarında hayal kırıklığı yaşatmıştır. Bunun üzerine arkadaşlarının yaptığı yoğun çalışmalar Muhsin Yazıcıoğlu’nu alt sıralardan MKYK ya taşımıştır. Böylece parti organlarında parti içi muhalefetin kıvılcımları görülmüş oldu (Umur, 2017, s. 69). Buna rağmen kongreden sonra Alparslan Türkeş’in Ocaklı gruba partide görev vermemesi taşra teşkilatlarının muhalefetiyle karşılaşmış ve tepkilerini istifa ederek göstermişlerdir. İstifalarla verilen mesaj, yerine ulaşmış olacak ki, on beş gün sonra tekrar toplanan divan heyeti Muhsin Yazıcıoğlu’nu Genel Sekreter Yardımcılığına, arkadaşı Mustafa Mit’i de Genel Başkan Yardımcılığı’na getirmiştir.

Parti içinde MHP’nin politik tavırları ve taraf olduğu durumlar (Alparslan Türkeş’in Türk-İsrail yaklaşmasını hedefleyen programlara katılması gibi) (Gocuk, 2023, s. 65) görüş ayrılıklarına ve ciddi tartışmalara neden olmuştur. Bir diğer görüş ayrılığı ve muhalefet edilen, eleştirilen durum, yeni isimlerin partiye katılması ve onlara üst seviyelerde görev verilmesidir. Bunlardan biri 12 Eylül Askeri Müdahalesinde general olan, İslam karşıtı söylemlerde bulunan Hüseyin Cevizoğlu ve Turgut Nasuh’un Alparslan Türkeş tarafından genel başkan yardımcısı yapılmalarıdır. Parti içinde bazen tolere edilemeyecek olaylar oluyordu. İşte bu iki generalin de partiye kabul edilip genel başkan yardımcılığı statüsü verilmesi sineye çekilecek ya da tolere edilebilecek durumlardan değildi. MÇP bu tür durumlarda tabanının hassasiyetine dikkat etmediği için Yazıcıoğlu ve ekibi bu atamalara muhalefet etmişlerdir. Bu bağlamda parti içi muhalefet, sadece ideolojik ayrışmadan değil, aynı zamanda parti elitlerinin tabanla kurduğu hiyerarşik ilişkinin sorgulamasından da beslenmektedir.

Bu tür olaylarla beraber darbe sonrası hem Ocak hem parti hem de Türkeş’e yönelik sorgulamalar, ülkücü kadroları ideolojik olarak bir arada tutan “lider-teşkilat-doktrin”

üçlemesinde gedik açılmasına yol açmıştır. Süreçle beraber Yazıcıoğlu ve ekibine karşı bizzat Türkeş'in devreye girmesi, Yazıcıoğlu'nun hareket alanını kısıtlamaya yönelik emir ve talimatlarla parti içi çekişmeler iyice gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Yazıcıoğlu rutin parti propagandası yerine düzenlenen etkinliklerde (Gözyaşı Geceleri) 12 Eylül öncesi ve sonrası verilen mücadelelerini yaşamışlıklarını, tecrübelerini anlatıyor bazen de partinin geçmişteki çizgisini eleştiriyordu. Çünkü cezaevi ve sonrasında Yazıcıoğlu'nun gerek fikir dünyasında gerekse olaylara bakış açısında değişiklikler olmuştur (Bayraktar, 2015, s. 37). Yazıcıoğlu ve ekibinin parti tabanında etkinliğinin artmasından rahatsız olan Türkeş, bir genelge ile "Gözyaşı Geceleri" etkinliklerini yasakladığını duyurmuştur. Öyle ki Türkeş ve Yazıcıoğlu ekipleri arasındaki mücadele parti kongrelerine yansımaya başlamıştır. Bu bağlamda Yazıcıoğlu'nun parti içi muhalefeti kişisel bir iktidar mücadelesinden ziyade, karizmatik liderlik etrafında şekillenen siyasi kültüre yönelik ilkesel bir itiraz niteliği taşımaktadır.

Milliyetçi Çalışma Partisi'nin 1991 yılındaki kongresinde bir ilk yaşanmış ve kongrede iki farklı liste çıkmıştır (Sönmez, 2019, s. 71). Böylece parti içi görüş ayrılıklarının tezahürü olan listeler savaşı başlamış oldu. Yazıcıoğlu'nun Alparslan Türkeş ve çevresi ile ilk ters düşme olayı Ankara il kongresinde gerçekleşmiştir. Muhsin Yazıcıoğlu, partide elini güçlendirmek adına ve Yusufiyeli (hapisyanede yatmış) ülkücüleri genel merkez üzerinde güçlü kılmak için il kongrelerine kendi listelerini götürmüştür. Bu girişimler hatırı sayılır şekilde başarılı olmuş ve Muhsin Yazıcıoğlu'nun listeleri 22 ilde Alparslan Türkeş'e rağmen il kongrelerini kazanarak il başkanlığı görevine Yazıcıoğlu'nun arkadaşları gelmiştir. Türkeş, kongre sonucuna sinirlenerek MÇP Ankara il yönetimini feshetmiştir. Daha sonra aynı olaylar Ankara Mamak, Yenimahalle, İzmir ve İstanbul'da da olmuştur (Bayraktar, 2015, s. 37-38).

Yazıcıoğlu özelinde "Mamak'tan gelenler" parti aristokrasisine başkaldırıyordu. 29 Aralık 1991 MÇP Büyük Kongresinin birçok çekişmeye sahne olması (Bayraktar, 2015, s. 38). parti içi muhalefeti, mücadeleyi ve rekabeti gözler önüne sermekte olup, sürecin çetin geçeceğinin bir göstergesi niteliğindedir (Akar ve Savut, 2020, s. 831-850). Parti içi muhalefet sonuç vermiş, liste delinerek Yazıcıoğlu ve arkadaşları parti yönetimine girmiştir (Bayraktar, 2015, s. 38). Parti içi muhalefetin başarısı, yasakları beraberinde getirmiş Muhsin Yazıcıoğlu'nun gideceği taşra teşkilat programları MÇP genel merkezi tarafından iptal edilmiştir. Muhsin Yazıcıoğlu'na yakınlığı ile bilinen "Bizim Dergâh Dergisi"nin Gençlik Kültür ve Sanat Ocakları teşkilatlarında bulundurulması yasaklanmıştır (Bayraktar, 2015, s. 38). Genel Merkez ve lider parti içi muhalefet konusundaki tepkisini bu tür müeyyidelerle göstermiştir.

Parti içerisinde bu mücadeleler yaşanırken Türkiye yeni bir seçim atmosferine giriyordu. Durum MÇP açısından hiç de iç açıcı değildi; zira kamuoyunda seçime giren Refah Partisi ile MÇP'nin baraj altında kalacağı düşünülüyordu. Fakat seçimlere çok az bir süre kala Alparslan Türkeş liderliğindeki MÇP ve Aykut Edibali'nin lideri olduğu İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP) Necmettin Erbakan liderliğindeki RP listelerinden seçime katılma kararı aldılar. Başarılı da oldular. İttifak cephesinde “Kutsal İttifak” olarak tanımlanan bu ittifak yüzde 16,9 oy oranıyla 62 milletvekili çıkarmıştır. İttifak çerçevesinde 19 milletvekili MÇP'ye, 3 milletvekili IDP'ye 40 milletvekili de RP'ye dahil oldu (Saçaralp, 2018).

Sivas'tan aday gösterilen ve milletvekili seçilen Muhsin Yazıcıoğlu'nu seçim çalışmalarında özellikle ön plana çıkaran ve sorumluluğunu artıran bir seçim sloganı vardı. “O, inançlarınızı Meclis'e taşıyacak” (Büyük Birlik Partisi, 2025).

MÇP'de statüler değişince parti içi ve parti dışı muhalif olunan konular da değişmişti. Meclise seçilen milletvekilleri arasında ihtilaflar vardı. Fikir ayrılıklar Mecliste alınan kararlara yansıyor mecliste çıkarılmak istenen kararlar konusunda Yazıcıoğlu ile Türkeş'in düşünceleri farklılık arz ediyordu. Zira alınan siyasi kararlar, verilmesi istenen siyasi destekler milliyetçi camiaı, Yazıcıoğlu ve gurubunu açık bir şekilde rahatsız etmekteydi. Özellikle MÇP'nin DYP-SHP Hükümeti'ne güvenoyu vermesi ve Çekiç Güç'e onay vereceği kararı kafaları karıştırmıştır. Yazıcıoğlu ve arkadaşları Çekiç Güç'ün konumlanması, süresinin 6 ay daha uzatılması teklifine Türkeş ve MÇP'deki diğer milletvekillerinden farklı olarak karşı çıkarak Mecliste bu teklife hayır oyu verdiler. Yazıcıoğlu'nun MÇP'den kopuşundaki bir diğer siyasi kırılma Alparslan Türkeş'in DYP-SHP Koalisyon Hükümeti'ne güvenoyu verilmesi isteği olmuştur (Karacaoğlu, 2023, s. 109). Bu durum kaçınılmaz olarak gizlenmeye çalışılan, görmezden gelinen, söylenmeye cesaret edilemeyen bazı duyguların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Lider bir şey istiyor, Yazıcıoğlu ve onunla hareket eden ülkücüler muhalefet ediyor. Türkeş'in solun iktidarını onaylayacak düzeyde olan ılımlı yaklaşımına karşı çıkıyorlar ki bu tutum lider kültü ile ilkesel siyaset arasında bir başkaldırı olarak değerlendirilmektedir.

Bu karşı çıkma ülkücü hareket içindeki bir grup tarafından ihanet olarak algılansa da DYP ve SHP koalisyonuna birçok sebepten dolayı ret oyu vereceklerini ifade eden Yazıcıoğlu o günlere ilişkin şunları belirtiyor:

“SHP-DYP Koalisyonu oluşmuştu. O zaman DEP'liler SHP'nin içinde. Ben böyle bir koalisyona oy vermeyi içime sindiremediğimi söyledim. Oy vermeyeceğimi ifade ettim.

Bazı arkadaşlarımızın da böyle düşünceleri oldu. Meydanlarda SHP'ye verilen her oy PKK'ya verilmiş demektir diye propaganda yaptık. Burada SHP'nin iktidarına oy verirse bu çelişki olur” (Karacaoğlu, 2023, s. 112).

Buna rağmen Alparslan Türkeş DYP-SHP Koalisyon Hükümeti'ne güvenoyu vereceklerini teşkilatlarına bildirmiştir. Yazıcıoğlu, Alparslan Türkeş'e tespitlerini, endişelerini, çelişkileri ve düşecekleri pozisyonu anlatmaya çalışarak, yaptıkları şeyin yanlış olacağını, kamuoyunda itibarlarının yok olacağını izah etmeye çalışır. Alparslan Türkeş'e bu hükümetin kurulmasındaki tehlikeleri ve zararları anlatır. Ayrıca Yazıcıoğlu, hükümet protokolünün belli olmadığı bir koalisyona güvenoyu vermenin anlamsız olduğunu düşünerek kaygılarını ve desteğin yanlış olduğunu söyler. Alparslan Türkeş “yanlışta da beraber olacağız” diyerek konuyu kapatır (Karacaoğlu, 2023, s. 108-114) Alparslan Türkeş bu sözleriyle yanlış kabul etmekle kalmamış aynı zamanda Yazıcıoğlu'na yanlışta beraber olma konusunda ısrarcı olmuştur.

Oysaki Ülkücü öğretide Lider yanlış ve yanlıstan yana taraf olmaz olamaz! Lider yanlış taraf olan değil yanlış karşı duran kişidir. Yazıcıoğlu, tartışılmaz lider Alparslan Türkeş'i karşısına alma pahasına ve bütün ısrarlara rağmen Mecliste DYP-SHP Koalisyon Hükümeti'ne ret oyu kullanmıştır. Yazıcıoğlu'nun tartışılmaz lider olan Türkeş'e muhalefet etmesi ülkücü gelenekte ender görülebilecek bir olay olarak tarihe geçen kırılma noktalarındandır.

Fikirsel ayrışmalar fiziksel ayrılmayı hızlandırmıştır. Zira iş, muhalefet gösteren, partinin söz dinlemez gençlik lideri Yazıcıoğlu'nu ekibini ve sevenlerini yaftalamaya ötekileştirmeye kadar gitmiştir. Bizzat Türkeş, bazı tarikat ajanlarının partiyi ele geçirmeye çalıştığını iddia ederek Yazıcıoğlu ve arkadaşlarını şeriatçı olmakla suçluyor ve partiyi milliyetçi ve görece laik bir çizgiye çekmeye çalışıyordu (Bayraktar, 2015, s. 38). Yazıcıoğlu ise parti yönetiminin örgütleriyle herhangi bir teması olmadığını, halktan kopuk olduğunu, MÇP üst yönetiminin, millici halk tabanını sürekli dışladığını MÇP'nin artık İslam'dan da oldukça uzaklaştığını iddia ediyordu (Bayraktar, 2015, s. 39).

Yazıcıoğlu, dürüst siyaset anlayışlarını, inançlarını MÇP'de yürütemeyeceklerini, fikri yapıda sapmalar olduğunu, siyasi yapının içinde çürümüşlük ve siyasi karar almada anlaşmazlıklar olduğunu söylüyordu. Düzenlediği basın toplantısında bir tabu haline gelen ve ülkücü camianın kutsadığı lider egemenliğini yanlış bulduğunu ve milleti böyle bir anlayıştan kurtaracaklarını ifade ederek ayrılma gerekçelerinden birisini de söylemiş oluyordu (Akar ve

Savut, 2020, s. 830-852). Meselenin sadece Türkiye’ın liderliğini tartışmak veya tartışmamakla alakalı olmadığını, Türkiye’deki bütün lider sultalığına dayalı ve tek adam anlayışıyla inşa edilmeye çalışılan her tür yapılanmalara karşı olduğuna dikkat çeken (32.Gün, 2019). Yazıcıoğlu, Türkiye’deki kronik bir yanlış ortaya koyarken bu yanlışla muhalefet etmeye ilk önce kendi bulunduğu yapıdan başlamıştır.

İlk kez ölkücü hareketin tartışılmazı olan *lider-teşkilat-doktrin* üçlü saç ayağı tartışılmış, lider Alparslan Türkiye’e, kararlarına ve otoritesine karşı çıkılmış ve muhalefet edilmiştir (32.Gün, 2019). Görünen o ki, 12 Eylül sonrası fikri bazda gelişen ve değışen düşünce yapısıyla beraber farklılıkların iyice gün yüzüne çıkması fiziki birlikteliğin “zoraki” yürütölmesinin çok da bir anlamı olmayacağını göstermiş ve kopuş gerçekleşmiştir. Muhsin Yazıcıoğlu, yeni oluşumla ilgili:

“Sistem ölkenin üstünde. Bu tepeden inmeçi, seçkinci, batıcı, Jakoben sistemi değıştirmek için yola çıktık, yeni oluşum hareketini başlattık. Hiçbir gruba cemaate siyasi tabana karşı ön yargımız yok. İmanımızın bize öğrettiklerini yapıyoruz. Biz bu ölkede toplumsal barışı, sosyal adaleti yaşanabilir, özgür ve demokratik bir Türkiye’yi tesis etmek, kurmak için yola çıktık. Milletle kavgalı, milletin inanç ve değerleriyle alay eden, tahakkümcü, dayatmacı, baskıcı, ceberut sistem mutlaka değışmelidir ve Allah’ın izniyle de değışecektir. Kendilerini, milletin ve demokrasinin üstünde gören güç ve odaklarla mücadelemiz sonuna kadar sürecektir... İnsanların putlaştırılması üzerine inşa edilmiş, lider karizmalarına dayalı siyaset anlayışını reddediyoruz” (Öznur, 2022).

Sosyal ve siyasal ayırım gözetmediklerini açıkça ifade ediyor ve bunun kaynağı olarak da inancını referans gösteren Yazıcıoğlu, özlemini duyduğu demokratik Türkiye hedefini demokrasi dışı güçlerle mücadele ederek gerçekleştireceğini açıkça deklere ederek muhalefetinin cephesini de belirlemiş oluyor.

MÇP’den ayrılış manifestosu olan bu sözler sonrası Yazıcıoğlu kendisinin kuracağı yeni bir partiyle mücadelesine devam edecektir. Özet olarak, ayrılmaya kadar giden parti içi muhalefetin sebepleri değlendirildiğinde en önemli faktörlerin;

-İdeolojik farklılaşmanın ve değışimin beraberinde getirdiğı fikirsel ayrılıklar,

-İlkesel siyasetin lider kültüründen önce gelmesi fikri ile parti içi muhalefetin lider anlayışındaki değişimi,

-Parti içi muhalefet tarafından liderin almış olduğu kararların tartışmaya açılması.

-Önceliklerin değişmesi. Bu bağlamda kararları kimin aldığından ziyade, alınan kararın ilkesel olup olmadığı, ideolojilerine uyup uymadığı konusu, alınan kararların sorgulanması ve itiraz edilmesi,

-Parti içi atamalarda parti ideolojisine uymayan kişilerin atanması,

-Eylem ve söylem birlikteliğinin olmadığı inancı,

-Parti içi “Merkez, elit, taşra” gibi ayrımların yapıldığı hissi, parti içi muhalefetin ve ayrılmanın önemli sebepleri arasında sayılabilir.

7. Yazıcıoğlu ve Büyük Birlik Partisi Deneyimi

Büyük Birlik Partisi, 29 Ocak 1993’te 99 kurucu üyenin katılımıyla Türk siyasî hayatına atıldı. Parti, seçim kanunlarının dayattığı asgari sayıdaki il ve ilçe örgütünü kurarak Mart 1994 yerel seçimlerine katıldı ve Türkiye genelinde yaklaşık 400 bin oy alarak 14 belediye başkanlığı kazandı (Arıkan, 1999). Seçim sonuçlarında aldığı oy ortalama %2’yi geçememiştir. Türkiye’de siyaset, Osman Bölükbaşı’nın konuşmalarından anlayacağımız üzere “alkışların ve oyların başka yerlere gittiği” (Benim Gözümden Muhsin Yazıcıoğlu, 2020) bir denkleme sahipti. Muhsin Yazıcıoğlu için de durum böyle oldu. Kendisi alkışlandı, bağımsız olarak Meclis’e girdi ama partisi hiçbir zaman “beklediği oyu” alamadı.

BBP’nin ilk sınavı baraj engeli olmuştur. BBP yüzde 10’luk ülke barajını halkın iradesinin meclise yansımalarının önündeki en büyük engel olarak reddetmektedir (T. Yıldırım, 2020). Baraj engelini aşmak için siyasi çözüm olan ve birçok partinin de yapmış olduğu gibi “ittifak” seçeneğini kullanarak ANAP’la ittifak kurarak seçime girdi.

24 Aralık 1995 günü sandığa giden 29 milyon seçmen, Refah Partisi’ni belediyelerdeki başarısından dolayı ödüllendirmiştir. Seçmen, İstanbul ve Ankara’yı 1 yılda yaşanabilecek şehirler haline getiren Refah Partisi’ni % 21,3 ile birinci parti yapmıştır. Diğer partilerin aldığı oy oranları ise ANAP ve DYP % 19’ar oy alırken, CHP barajı kıl payı geçebilmiştir. DSP’nin oyu % 14,6’da kalmıştır (“Bir Çiçekle Baharı Getiren Lider: 1995 Genel Seçimi”, 2017). MHP bu seçimde yüzde 8,2 oy alarak seçim barajına takılmış ve Mecliste temsil

edilememiştir. İttifak neticesinde ANAP %19,7 oranında oy alarak 132 milletvekili çıkardı. İttifak ortağı olan BBB, ANAP listelerinden 7 milletvekili kazanmış oldu (Saçaralp, 2018).

24 Aralık 1995 genel seçimlerinde Refah Partisi seçimi birinci parti olarak tamamladı. Fakat bu başarı birçok kesim tarafından rejim krizi olarak değerlendirildi ve bazı dinamikler harekete geçirilmeye başlandı. Bu sebeple diğer partiler RP ile ittifaktan kaçınmaktaydı. Bu durumda hükümet kiminle ve nasıl kurulacaktı? Hangi parti RP ile hükümet kurmaya niyetlense ordunun şimşeklerini üzerine çekecekti (Çıvgın, 2025).

Hükümet krizi çıkmasının, ekonominin altüst olmasının, istikrarsızlığın ve benzeri problemlerin bazı guruplar için çok da bir önem arz etmediği ve gündeme bile almadığı görülmektedir. Sanki tek sorun, Refah Partisi'nin iktidar olup olması durumuydu ki ülke olarak devletin tüm kurumları, sivil toplum örgütleri, odalar, sendikalar, medya ... tüm unsurlarıyla politize olmuş ve bu konuya kilitlenmiş durumdadır. Hükümet kurma turları Mart 1996'da Mesut Yılmaz'ın Başbakanlığında ANAP-DYP koalisyonu olan ANA-YOL Hükümeti'nin kurulmasına dek sürdü. Muhsin Yazıcıoğlu, 28 Şubat sürecinde kendisine oligarşik güçler tarafından getirilen ANA-YOL hükümetini destekleme mesajı getirenleri “Benim adım Muhsin, ben yalnızca milletin iradesini tanırım” (Selvi, 2009) diyerek makamından kovmuş ve destek vermemiştir. Neticede ANA-YOL hükümeti birkaç ay sonra dağılmıştır. Bunun üzerine Cumhurbaşkanının hükümeti kurma görevini tekrar Erbakan'a vermesiyle Erbakan ilk görüşmesini Yazıcıoğlu ile yapar. Zira baskılar karşısında DYP ve ANAP'tan istifa edecekler hesaba katıldığında BBP'nin desteği olmadan hükümetin kurulması mümkün görülmemektedir. Erbakan'ın ziyareti öncelikle BBP'ye yapmasının sebebi budur. Yazıcıoğlu görüşmede Erbakan'a olumlu cevap vermiş, Hükümete dahil olmadan güven oyu desteği vereceklerini taahhüt etmiştir (Yalanız, 2023, s. 21).

Erbakan'ın Başbakanlığı sıfatıyla REFAH-YOL koalisyon hükümeti kurulmuştur. BBP Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu REFAH-YOL'a güvenoyu vererek sözünde durur. Hem de Erbakan'ın hükümete katılmaları önerisini kabul etmeden bunu yapmıştır (Türkiye'nin Koalisyonlar Tarihi-7, 2015). Yazıcıoğlu'na hem bu hem de sonraki desteklerinden dolayı açık ve örtülü tehditler gelmektedir. Fakat Yazıcıoğlu öyle telkinlerle tehditlerle karar veren veya kararını değiştiren biri olmadığını muhataplarına net bir şekilde söylemiştir.

Yazıcıoğlu'nun buradaki desteği iktidar ortağı olarak değil, ilkesel olarak destek veren muhalefet pozisyonudur. REFAH-YOL sürecindeki tutumu, literatürde “koşullu siyasi

destek” olarak tanımlanabilecek özgün bir muhalefet biçimine işaret etmektedir. Yazıcıoğlu’nun buradaki desteği için birçok sebep sıralanabilir. Bunlardan birkaçını söylemek gerekirse;

-Anti demokratik unsurlara karşı siyasetin içinde kalarak, siyaseti siyasetin içinden kurumların yönetmesinin sağlanması,

-Sandıktan çıkan sonucun siyaset dışı kurumlara feda edilmemesi,

-İnançlarını hayatlarında görünür kılan ve bu sebeple de iktidarlarına engel olunmak istenen bir siyasi parti’nin meşru iktidarına engel olmamak,

-Halkın sandıktaki tercihinin hükümetin kurulmasına yansması,

-Siyaset dışı unsurlara bir cevap olması ve siyaseti kendi mecrasına döndürmek, gibi birçok faktör REFAH-YOL hükümetinin Yazıcıoğlu tarafından niçin desteklediği konusundaki gerekçeler olarak sayılabilir.

Bu tutum onun siyasi kimliğini diğer siyasi liderlerden ayıran bir özellik olarak ortaya çıkarmıştır. Muhalif bir lider olarak Muhsin Yazıcıoğlu, böylesi zor bir zamanda iç ve dış güçleri karşısına alma pahasına, demokrasinin yanında yer alıyor olması, ilkeli, özgür ve cesur bir muhalif lider olarak onun önemini ve diğer siyasi parti liderlerinden farkını ortaya çıkardığı görülmektedir.

REFAH-YOL hükümetini yıkmaya faaliyetinde içerideki kuvvetler (Ordu, Yargı, Sermaye, Medya ve muhalif partiler) yalnız değildi. Ülke içinde siyasal arenanın bu denli istikrarsızlaştığı ve siyasal İslam’ın güçlenmeye başladığı koşullarda ABD’nin baskısı da giderek artmaktaydı. Buna bağlı olarak, 28 Şubat’ta ordu içinde tam bir mutabakat sağlanmıştı. Hatta kimler hangi görevde olacak, kimlerle nasıl bir çalışma ve ittifak içerisine gireceklerine kadar planlar yapılıyordu.

8.Yazıcıoğlu’nun 28 Şubat Sürecine Vesayet Rejimine Karşı Muhalefeti

Post Modern Darbe, askeri müdahalenin doğrudan tanklarla, silahlarla değil, bu silahları ellerinde tutanların telkin ve tehditleriyle yapılan darbe çeşidinin adıdır. Geleneksel darbe anlayışından farklı olarak toplumun bazı kesimleri üzerinde baskı oluşturulup kılık kıyafete, yaşam ve düşünce özgürlüğüne müdahale edilmiştir (Duman, 2025). 28 Şubat darbesi bu yönü ile diğer darbelerden ayrılmaktadır.

Daha önceki darbeler, anarşi, ekonomik bunalım veya kötü yönetim gibi nedenlere dayandırılırken 28 Şubat darbesi doğrudan halka ve onun yaşam biçimine karşı yapılmıştır. Bu darbenin diğer bir farklılığı da darbecilerin sadece tankları yürüten militarist güçlerden ibaret olmamasıdır. Zira darbe ortamını hazırlayıp algı oluşturan medya, kendilerini toplum mühendisi yerine koyarak toplumu ve siyaseti dizayn etmekle görevli addeden bazı odaklar, bazı sendika ve meslek kuruluşları ve rantçı sermaye grupları, YÖK ve yüksek yargı mensupları da bu sürecin faili olmuşlardır (28 Şubat Darbesinin Neden Olduğu İnsan Hakları İhlalleri ve Devam Eden Mağduriyetler Konulu Basın Açıklaması, 2022).

Bu dönemde dindar görünüm kisvesi altında bazı gruplar anti-demokratik uygulamaları dini açıdan meşrulaştırma çabasına girişmişlerdir. Bu anlamda Fetullah Gülen, REFAH-YOL hükümeti ve Başbakan Erbakan için "emaneti iade edin, çekilin!", darbeciler için ise "asker daha demokrat" beyanında bulunur. Anti-demokratik 28 Şubat MGK Kararları için "İslami usullere göre değerlendirildiğinde bu bir içtihatır, hata yapsalar bile sevap alırlar" diyerek Post Modern Darbeyi “dinen” meşrulaştırma çabasına girmiştir (haberb24.com).

Neredeyse bütün kamu kurumlarının, laik STK örgütlerinin, Ticaret Odalarının, yazılı ve görsel medyanın... Erbakan Hükümeti aleyhine muhalefet ettiği bir dönemde Yazıcıoğlu’nun 28 Şubat sürecindeki muhalefeti hükümete değil, doğrudan siyaset alanını gasp eden vesayet rejimine yönelmiştir. Bu süreçte her yandan bir kuşatılmışlık içerisinde olan bir hükümet var. Bu kuşatılmışlık içinde sivil iradeyi savunan sadece Yazıcıoğlu’nun açıklamaları ve karşı duruşu görülüyor. Yazıcıoğlu onları kendi söylemleriyle eleştirerek irtica adıyla hak ve hürriyetleri daraltmanın çağdaşlık olmadığını yüzlerine vuruyor ve “Bizim inançlarımız ve değerlerimiz çağlar üstü değerlerdir” diyerek milletin inancına “irtica” yaftasıyla yapılan saldırılara cevap vermektedir.

Yazıcıoğlu’nun Erbakan Hükümetini yeri geldiğinde eleştirerek muhalefet ettiği durumlarda olmuştur. Destek vererek kurulmasında önyak olduğu ve anti demokratik güçlere karşı desteklediği REFAH-YOL hükümetini özellikle “Çekiç Güç” ve yolsuzluklar konusunda şiddetle eleştirmiş, verdiği ret oyları ile tavrını ortaya koyarak muhalefetini de göstermiştir.

Burada da görüleceği üzere Yazıcıoğlu ve arkadaşlarının hükümete yapmış olduğu destek kayıtsız ve şartsız olmamıştır. Yanlışlar karşısında tavrını etkin bir şekilde göstermiştir. Ancak demokrasiye dışardan müdahale söz konusu olduğu zaman ise hükümete destek vererek demokrasiden yana net tavır ortaya koymaktadır. BBP bu dönemde milletvekili

dokunulmazlığını kaldırmaya yönelik hukuk devleti adına çok tehlikeli bir teklifi de engellemiştir. Yine bu dönemde sekiz yıllık kesintisiz eğitim yasa tasarısını, dini eğitimi budamak ve Anadolu insanının önünü tıkamak için hazırlanan bir tasarı olduğunu düşünerek şiddetle reddetmiştir (Umur, 2017, s. 159-160). Bu bağlamda Yazıcıoğlu'nun muhalefeti yalnızca siyasal değil, aynı zamanda kimlik temelli bir temsil mücadelesi olarak okunmalıdır.

30 Ocak 1997 tarihinde Sincan belediyesi tarafından organize edilen “Kudüs Gecesi” tiyatrosu laik, “çağdaş, ilerici” basın tarafından “irtica hortluyor!” diye servis edilir. Ve bu haber üzerine asker harekete geçer. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay başkanı Orgeneral Doğu Aktolga'nın talimatıyla Etimesgut Zırhlı Birliklerden 20 kadar tank ve 15 kadar diğer askeri araçlardan oluşan konvoy Sincan sokaklarında “irticaya karşı” gövde gösterisi yapar. Asker'in bu çıkışına özellikle Sincan sokaklarında tankların yürütülmesine karşı Yazıcıoğlu “Namlusu Millete çevrilmiş olan tanka selam durmam” (Demir, 2016) ifadeleriyle çok sert tepki göstermiştir. Yazıcıoğlu'nun bu sözü, o dönem ve sonrasında darbelere karşı adeta simge haline gelmiştir.

Yazıcıoğlu, 4 Şubat 1997'de Sincan'da yürütülen tanklar için Genelkurmay Karargahı'na en sert tepkiyi verirken, tankların sokağa çıktığı gün adeta bayram eden, askeri tahrik eden sözde demokratik güçlere “Demokraside çözüm, asker çağırmak değildir” (Öznur 2025) diyerek demokrasi tepki gösterir. Tankları alkışlayan antidemokratik çevreleri, Türkiye'yi maceraya sürüklemek isteyen karanlık çevreler olarak görür ve onlarla da mücadele eder.

Yazıcıoğlu, 4 Şubat 1997'de Sincan'da tank yürüten, ulusalcı ve oligarşik güçlere; herkesin adresi olduğunu ve herkesin adresinde olması gerektiğini, siyasetin siyasetçilerin işi olduğunu, askerin yerininse kışla olduğunu hatırlatır. Ordunun sivil siyasete müdahale etmemesine vurgu yapar, “ordu göreve” diyen darbeci zihniyeti, demokrasi ve millet düşmanı olarak değerlendirir (Karacaoğlu, 2023, s. 146-147).

Yazıcıoğlu dışında kimsenin sesinin çıkmadığı bu süreçte generaller kahraman edasıyla demeçler verirler. Hüseyin Kıvrıkoğlu bir basın toplantısında “28 Şubat süreci gerekirse bin yıl sürer” derken (Türkiye’de Dini Ayrımcılık Raporu (2008), 2010, s. 158) sürecin etkili isimlerinden Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Çevik Bir de Sincan'dan tankların geçmesi olayından sonra Washington'da Türk-Amerikan Dostluk Dernekleri'nin toplantısında “Demokrasiye balans ayarı yaptık” diyordu. Çevik Bir'in bu sözüne karşı yine Muhsin Yazıcıoğlu net bir şekilde karşı çıkarak Demokrasi dersi niteliğinde bir cevap verir: “Demokrasiye balans ayarı yapmak, kimsenin haddi değildir. Bu ülkede demokrasi, asker,

sivil herkese lazımdır. Demokrasiye balans ayarı yapmak, sivil otoritenin emrinde olan bir askeri bürokrata düşmez” (Öznur 2022).

Askerin hükümet üzerindeki baskısına direnebilen tek liderin Yazıcıoğlu olduğunu vurgulayan Kavuncu bu dönemin onun liderliğinde çok önemli bir dönüm noktası olduğunu belirtmiştir (Akar ve Savut, 2020, s. 843-844). Bu bağlamda Malkoç şu değerlendirmede bulunmuştur:

“MGK her toplantı öncesi gazete ve televizyonlar bir iğneli fıçıya sokarlardı siyasetçileri. Siyasetçilerin nefes alması bile zorlaşırdı. Her askeri görüşmede bütün Türkiye gerilirdi. 28 Şubat’ta da gazeteler bir generalin ‘Gerekirse bir milyon insan ölür’ sözünü manşete taşıdı...Güç sarhoşluğu yaşıyorlardı. 16 Ocak 1998’de Refah Partisi aleyhine Anayasa Mahkemesi kapatma kararı açtılar. Türkiye’de inanılmaz bir gerilim vardı. Hani kibrit çaksan yanacak. Allah rahmet eylesin o dönem siyasetin içinde de toplumda da yiğitçe adam gibi duran bir insandı Muhsin Yazıcıoğlu idi.”
(Özkır & Miş, 2018)

Yazıcıoğlu, Türkiye’nin gündemini kimsenin faydasına olmayan mevzularla meşgul edilmemesi gerektiğini söylüyor ve “Türkiye artık gündemini değiştirmeli. Asker kendi işini, siyasiler kendi işini, iktidar ve muhalefet, demokratik kurallar içerisinde kendi mücadelesini vermelidir” (Karacaoğlu, 2023, s. 134) diyerek Silahlı Kuvvetleri kendi kulvarına çağırıyordu. Orduyu sürekli tahrik eden medyayı da ısrarla askeri yeniden siyasetin içine sokmak ve askeri tartışma ortamının içine çekmek çabalarından vazgeçmesi gerektiğini üzerinde durmaktadır (Karacaoğlu, 2023, s. 154-155).

MGK kararlarının hükümete zorla imzalatılmasını örtülü darbe olarak niteleyen Yazıcıoğlu, MGK kararlarının açıklamasının ardından “Bu kararlar ancak demokrasi ve özgürlüklere düşman, otoriter, totaliter, dikta rejimlerinde uygulanır” (Karacaoğlu, 2023, s. 152) diyerek askeri vesayete karşı muhalefetini sürdürmüştür.

Nihai noktada Erbakan’ın 28 Şubat kararlarını imzalamasından sonra Yazıcıoğlu hükümetten desteğini çekmiştir. Yazıcıoğlu, hükümetten desteğini çekme gerekçesi olarak şu sözleri sarf etmiştir: “Artık, iktidarın arkasındaki güç değiliz. Hükümetin güvenoyu almasında rolü bulunan bir parti olarak... İlkesizlik, adaletsizlik, iktidarsızlık gibi nedenlerden dolayı, artık bu hükümetin sorumluluğunu taşımıyoruz” (Donat, 1997).

9. Sonuç

Bu çalışma, Muhsin Yazıcıoğlu'nun siyasi yaşamını, Türkiye'de muhalefet olgusunun yapısal sorunları bağlamında ele almış ve onun muhalefet pratiğini "ilkesel, değer temelli ve siyasi odaklı" bir örnek olarak analiz etmiştir. İnceleme sonucunda Yazıcıoğlu'nun muhalefet anlayışının, yalnızca iktidara karşı konumlanmakla sınırlı olmadığı, aynı zamanda parti içi otoriterleşmeye, askeri vesayete ve demokratik süreçleri askıya alan tüm güç odaklarına karşı yöneldiği görülmüştür.

Yazıcıoğlu'nun gençlik yıllarından itibaren şiddete mesafeli duruşu, 12 Eylül sonrası dönemde hukuksuz uygulamalara karşı sergilediği direnç ve 28 Şubat sürecinde askeri müdahalelere karşı aldığı açık tavır, onun muhalefetini dönemsel değil, tutarlı bir siyasi duruş haline getirmiştir. Bu yönüyle Yazıcıoğlu'nun muhalefeti, Türk siyasi hayatında sıkça rastlanan pragmatik ve konjonktürel muhalefet biçimlerinden ayrılmaktadır.

Araştırma bulguları, Türkiye'de muhalefet kültürünün zayıflamasında yalnızca iktidar pratiklerinin değil, muhalefetin kendi iç sorunlarının da belirleyici olduğunu göstermektedir. Yazıcıoğlu örneği, muhalefetin iktidar olma arzusuyla birlikte ahlaki sınırlar, ilkesel tutarlılık ve demokratik meşruiyet zemininde yürütülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Aynı zamanda bu çalışma, Yazıcıoğlu'nun siyasi mirasının, Türkiye'de demokrasi, sivil siyaset ve muhalefet kültürü tartışmaları açısından halen güncelliğini koruduğunu savunmaktadır. Yazıcıoğlu'nun muhalefet anlayışı yalnızca tarihsel siyasi bir figürün biyografisi olarak değil, günümüz siyasi aktörler için de normatif ve analitik referans çerçevesi sunmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, Muhsin Yazıcıoğlu örneği üzerinden Türkiye'de muhalefetin yalnızca iktidara karşı değil, parti içi hiyerarşilere, vesayet mekanizmalarına ve kimlik dışlayıcılığına karşı da geliştirilebileceğini göstermektedir.

Kaynakça

- Akar, F., & Savut, E. (2020). Siyasal liderlik ve bir siyasal lider olarak Muhsin Yazıcıoğlu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(28), 829-854. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.694171>

- Aksoy, S. (2019). *Tarihî süreç içinde özgürlük anlayışı: itiraz etmek erdemdir*. (2. Baskı). Atlas Kitap.
- Aktaş, A. (2020). *Demokrasi kültüründe muhalefetin önemi: Türkiye’de Muhalefet ve siyasi etkinlik sorunu* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Aliyev, P. (2021). *Fransa’da Beşinci Cumhuriyet döneminde siyasi muhalefetin rekabet edebilme kapasitesi* [Doktora Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arıkan, B. (1999, Nisan). *Seçimler ve BBP: Marjinalleşmeye beş kala*. Birikim.
- Avcı, M., & Koç, Y. (2022). *Pusudan önce*. Monore Yayınları.
- Ayan, S. (2007). Siyasi yapılanma sürecinde 1961 ve 1982 Anayasası. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2).
- Bayraktar, Ö. (2015). Lider, teşkilat, doktrin’in iflası: Ülkücü harekette 1980 sonrası dönüşüm, bölünme ve iç çatışma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(28).
- Beriş, H. E. (2022). *Demokrasiye kara bir leke: 12 Eylül 1980 darbesi*. TBMM Yayınları.
- Bir Çiçekle Baharı Getiren Lider: 1995 Genel Seçimi. (2017). Yeni Şafak. <https://www.yenisafak.com/secim/bir-cicekle-bahari-getiren-lider-1995-genel-secimi-2629303>
- Bulut, F. (2011). 68 kuşağı gençlik olaylarının uluslararası boyutu ve Türkiye’de 68 kuşağına göre Atatürk ve Atatürkçülük anlayışı. *ÇTTAD*, XI(23).
- Büyük Birlik Partisi. (2025). Büyük Birlik Partisi Uşak İl Başkanlığı. <https://bbpusak.org.tr/>
- Cambridge Dictionary. (2025). *Opposition*. <https://dictionary.cambridge.org/tr/sozluk/ingilizce-turkce/opposition>
- Çal, A. (2017). 1975-1980 arasında Türkiye’deki siyasi olaylar ve siyasi görüşlerin dildeki yansımaları. *Journal of Turkish Studies*, 12(22), 233–254. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12257>

- Çıvgın, İ. (2025, Nisan). “Türkiye’nin siyasal hayatı—II” Dersinin onuncu haftası: Gazi Mahallesi olayları, 1995 genel seçimleri, kısa ömürlü koalisyonlar, 28 şubat müdahalesi (1995-1997) [Ders notları].
- Demir, A. (2016). “Namlusunu milletine çeviren tanka selam durmadı”. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/namlusunu-milletine-ceviren-tanka-selam-durmadi/611934>
- Donat, Y. (1997, Mart 31). *İkinci muhalefet*. Milliyet. <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/ikinci-muhalefet-5392880>
- Duman, F. N. (2025). 28 Şubat Döneminde yaşananlar Anadolu Ajansı arşivlerinde. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/28-subat/28-subat-doneminde-yasananlar-anadolu-ajansi-arsivlerinde/3495824>
- Erken, V. (2010). *Bir kar tanesi olsam*. Kendi Yayını.
- Etimoloji-Türkçe Etimoloji Sözlüğü. (2025). *Muhalefet*. <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/muhalefet>
- Fendoğlu, H. T. (1999). Özgürlükçü Anayasa üzerine. İçinde S. Erdoğan & F. Erem (Ed.), *Av. Dr. Faruk Erem armağanı*. Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Gocuk, Y. (2023). 12 Eylül askerî müdahale sonrası milliyetçi hareketin yeniden yapılanma süreci. İçinde A. R. Savaş & A. H. Zabun (Ed.), *1980’den günümüze Türk Siyasal hayatı: siyaset, ekonomi, dış politika*. Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub287>
- Haberb24. (t.y.). Fetullah Gülen, Refah-Yol hükümeti ve Başbakan Erbakan için “emaneti iade edin, çekilin”. <https://www.haberb24.com>
- Karacaoğlu, B. B. (2023). *Muhsin Yazıcıoğlu’nun yakın dönem demokrasi geleneğindeki yeri ve önemi* [Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi]. <https://tezara.org/theses/802185>
- Koca, M. (2018). 68 öğrenci olayları ve üniversitelerde politik şiddet. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1).

- Koca, M. (2021). Türk Sağının 68 olayları üzerinden komünizme bakışı. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*.
- Kocabay, N. (2020, Ekim). *İnsanı değiştirmek*. Yeni Ufuk Dergisi. <https://www.yeniufukdergisi.com/2020/10/22/insani-degistirmek/>
- Kotan, C. (2022). Türkiye’de siyasi muhalefet ve demokrasi: tarihsel bir okuma. *International Journal of Political Studies*. <https://doi.org/10.25272/icps.1049571>
- Köker, L. (2006). Seçim sistemleri ve siyasî çoğulculuk demokratik meşruluk açısından bir değerlendirme. *Anayasa Yargısı*, 23.
- Mazlumder. (2010). *Türkiye’de dini ayrımcılık raporu (2008)* (1. baskı). Mazlumder.
- Mete, Ö. L. (2022). *Allah’sız müslümanlık* (3. bs). Timaş.
- Odatv. (2015, July 3). *Türkiye’nin koalisyonlar tarihi-7*. **Odatv**. <https://www.odatv.com/guncel/turkiyenin-koalisyonlar-tarihi-7-78138>
32. Gün. (2019, Şubat 21). *Muhsin Yazıcıoğlu MHP’den neden ayrıldı? | 1992 | 32. Gün arşivi* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=pOAOMxL0kSk>
- Özkır, Y., & Miş, N. (2018). 28 Şubat Cuntasının arkasında ABD, NATO ve İsrail vardı. *Kriter Dergi*. <https://kriterdergi.com/soylesi/28-subat-cuntasinin-arkasinda-abd-nato-ve-israil-vardi>
- Öznur, H. (2025, Mart 24). *Muhsin Yazıcıoğlu hesap adamı değil, dava adamıydı*. Ülkücü Dünya. <https://www.ulkucudunya.com>
- Öznur, H. (2022, February 28). *BAAS tipi otoriter dikta rejimi kurmak istediler*. Enpolitik. <https://www.enpolitik.com>
- Öznur, H. (2025, March 24). *Muhsin Yazıcıoğlu hesap adamı değil, dava adamıydı*. Ülkücü Dünya. <https://www.ulkucudunya.com>
- Saçaralp, Ç. (2018, Mayıs 9). *Türk siyasi tarihindeki siyasi ittifaklar*. gzt. <https://www.gzt.com/jurnalist/turk-siyasi-tarihindeki-siyasi-ittifaklar-3356232>

- Selvi, A. (2009). *Benim adım Muhsin, bir tek millî iradeyi tanırım*. Yeni Şafak. <https://www.yenisafak.com/yazidizileri/benim-adim-muhsin-bir-tek-mill-iradeyi-tanirim-180278>
- Serdar Tuncer (Direktör). (2019, Ekim 19). *Muhsin Yazıcıoğlu'nun dilinden çocukluğu ve ilk gençliği* [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=IM28LZKKJ5o>
- Sönmez, S. (2019). *Ülkü Ocaklarının İşlevinin yerel düzeyde farklılaşması: Alanya örneği ve Etimesgut örneği*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şeker, G. (2023). Muhsin Yazıcıoğlu'nun siyasi hayatı ve milliyetçilik anlayışı. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 11. <https://doi.org/10.46236/jovosst.1266483>
- Şeker, T. (2023). *Türk Siyasi tarihinin bir dönüm noktası: Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci*. <https://doi.org/10.5281/ZENODO.8078850>
- TAMGATÜRK. (2020, Mart 25). *Benim gözümünden Muhsin Yazıcıoğlu*.
- TRT Avaz (Direktör). (2017, Nisan 4). *Örtülen Tarih Muhsin Yazıcıoğlu Belgeseli—TRT Avaz* [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=LhZTGQYh1e4>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (1998). *Muhalefet*.
- Türkçe Sözlük. (2011). *Muhalefet* (11. Baskı). Yazar Yayınları.
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu. (2022). *28 Şubat darbesinin neden olduğu insan hakları ihlalleri ve devam eden mağduriyetler konulu basın açıklaması*. <https://www.tihek.gov.tr>
- Umur, Ö. (2017). *Türk siyasi tarihinde Büyük Birlik Partisi*. Muhsiyad. <http://www.dr.com.tr/kitap/turk-siyasi-tarihinde-buyuk-birlik-partisi/arastirma-tarih/politika-arastirma/turkiye-politika/-urunno=0001697342001?ysclid=mbgfqa33at852312825>
- Yalanız, Y. (2023). 1980 sonrası Milli Görüş hareketi'nin siyasi yapılanması. İçinde A. R. Savaş & A. H. Zabun (Ed.), *1980'den günümüze Türk siyasal hayatı: siyaset, ekonomi, dış politika*. Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub287>

Yıldırım, Ö. A. (2018). Otoriteye muhalefet: Şehristânî'nin İbn Sînâ'ya Muhalefeti ve Gazzâlîci muhalefet tavrını dönüştürmesi. *Milel ve Nihal*, 15(2), 170-189.
<https://doi.org/10.17131/milel.505040>

Yıldırım, T. (2020). “Devletçi Milliyetçilikten Milletçi Milliyetçiliğe”: *Muhsin Yazıcıoğlu* (2). Independent Türkçe. <https://www.indyturk.com/node/154256/t%C3%BCrkiyeden-ses->

Yazar Katkı Oranı

Çalışma tek yazarlıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu makale insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.